Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

18.10.2022

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Asia: HE 165/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle tiettyjä pinta-ala- ja eläinperusteisia tukia koskeviksi laeiksi

Vastauksena eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan pyynnöstä lausunto Hallituksen esityksestä tiettyjä pinta-ala- ja eläinperusteisia tukia koskeviksi laeiksi

Lausuntopyyntö kohdistuu hallituksen esitykseen, jossa ehdotetaan säädettäväksi kolme uutta lakia eli laki Euroopan unionin suorista viljelijätuista, laki eräistä maaseudun kehittämisen korvauksista ja laki tiettyjen Euroopan unionin ja kansallisten maatalouden tukien toimeenpanosta.

Keski-Suomen ELY-keskus (KESELY) pitää oikeana ratkaisuna säädösvalmisteluun liittyvää yleislinjausta, että maaseuturahastosta osarahoitettavia pinta-ala- ja eläinperusteisia tukia koskeva substanssilaki pidetään jatkossakin erillään maataloustukirahastosta kokonaan rahoitettavien tukijärjestelmien kanssa (HE 165/2022 vp, 19).

Lakiluonnoskohtaisesti KESELY kiinnittää huomiota seuraaviin kohtiin:

1. Laki Euroopan unionin suorista viljelijätuista

Perustulotuen saaminen pohjautuisi esityksen mukaan jatkossa tukikelpoiseen alaan ilman tukioikeuksia. Tukioikeuksien hallinnoinnin poistuminen selkiyttää tukijärjestelmää sekä viljelijöiden että hallinnon näkökulmasta.

5§ *Maataloustoiminta*

Maatalousmaan käytöstä muuhun kuin maataloustuotteiden tuottamiseen asetuksella säädettäessä tulee huolehtia siitä, että tuotannolliseen toimintaa jätetään riittävät kannusteet verrattuna säilyttävään tai muuhun passiivisempaan tuettuun maankäyttöön verrattuna.

6§ (myös 10§) *Tukikelpoinen ala, Perustulotuki*

Nämä lainkohdat eivät ota kovin tarkasti kantaa, mikä ala lopulta hyväksytään suorissa viljelijätuissa tukikelpoiseksi alaksi. Asetuksessa tulee tarkentaa esimerkiksi, voidaanko tai millä ehdoilla uutta raivattua peltoa voidaan hyväksyä tukikelpoiseksi alaksi.

9§, 2 mom *Suorien viljelijätukien maksamisen yleiset edellytykset*

Pinta-alamonitorointijärjestelmän toimivuus niin teknisen toteutuksen, kuin ELY-keskusten ja paikallisen maaseutuhallinnon riittävien henkilöresurssien osalta tulee varmistaa, jotta viljelijätukien maksamiseen ei tule hallinnosta johtuvia ylimääräisiä viiveitä.

2. laki eräistä maaseudun kehittämisen korvauksista

5§ *Ympäristökorvaus*

Pykälässä viitataan uuteen kansallisten maatalouden tukien toimeenpanosta annettavaa lakiin ja siinä säädettävään ympäristösopimuksiin liittyviin hallinnollisiin tarkastuskäynteihin. Mikäli uusia ympäristösopimuksia tehdään alueella runsaasti, tarkentuva valvontakäytäntö vaatii ELY-keskukselta vuosina 2023 ja 2024 aiempaa enemmän henkilöresursseja, mikä pitää ottaa huomioon ELY-keskuksille myönnettäviä toimintamenovaroja resurssoitaessa.

7§ *Luonnonmukaisen tuotannon korvaus*

Lakiluonnoksessa hyvä muutos aiempaan on, että ”Luonnonmukaista kotieläintuotantoa koskevan sitoumuksen perusteella maksettavan luonnonmukaisen tuotannon korvauksen myöntämisen edellytyksenä on, että viljelijä antaa sitoumuksen myös luonnonmukaisesta kasvintuotannosta ja että viljelijällä on kunakin sitoumus-vuonna hallinnassaan keskimäärin vähintään viisi eläinyksikköä luonnonmukaisessa kotieläin-tuotannossa.”

3. laki eräistä maaseudun kehittämisen korvauksista ja laki tiettyjen Euroopan unionin ja kansallisten maatalouden tukien toimeenpanosta.

21§ *Pinta-alamonitorointi, 24§ Pinta-ala monitorointi ja uusien tekniikoiden käyttäminen valvonnassa*

Merkittävänä muutoksena aiempaan on se, että yhdennetyn hallinto- ja valvontajärjestelmän keskeisiin osiin kuuluu jatkossa osana satelliittikuviin perustuva pinta-alamonitorointi. 1 momenttiin esitettävä säännös siitä, että pinta-alamonitoroinnissa noudatetaan tapaa, joka ei vaaranna henkilöitä koskevia oikeuksia eikä yksityiselämän suojaa ja muuta yksityisyyden suojaa on tärkeä ja oleellinen.

Perustelutekstissä mainitaan, että pinta-alamonitorointiin mahdollisesti liittyvien uusien tehtävien määrää on tässä vaiheessa mahdoton arvioida. Pinta-alamonitorointia käyttöönotettaessa ja uuden käytännön vakiintuessa ELY-keskuksille on varmistettava riittävät resurssit uudenlaisen valvontakäytännön toimeenpanemisessa. Monitorointityyppiseen valvontakäytäntöön siirtyminen ei saa aiheuttaa hallinnosta aiheutuvia viiveitä maataloustukien maksatusaikatauluihin. Kuten perustelutekstissä mainitaan, resurssikysymykset saattavat olla kriittiset varsinkin ohjelmakauden alkupuolella, jolloin automaattinen analysointi on käyttöönottovaiheessa ja

manuaalisessa käsittelyssä on todennäköisesti huomattava määrä tuenhakijoiden toimittamia kuvia ja selvityksiä.

Periaatteessa monitorointikäytäntö kohtelee tukea hakevia viljelijöitä ehkä aiempaa tasapuolisemmin, koska kaikki maatalousmaa on automaattisen analysoinnin osalta samanlaisen valvonnan kohteena. Toisaalta viljelijöillä on hyvin erilaiset valmiudet siirtyä yhä enemmän sähköiseen asiointiin hallinnon kanssa myös tukivalvontaan liittyvissä asioissa, vaikka tuen hakemisessa onkin jo totuttu sähköiseen asiointiin. Varsinkin ohjelmakauden alkuvuosina, uuden järjestelmän siirtymävaiheessa on kiinnitettävä huomiota käytänteisiin, joilla varmistetaan, että selvityspyynnöt sähköisinä viesteinä tavoittavat viljelijät kaikissa tapauksissa. Mikä on jatkossa esimerkiksi paikallisen maaseutuviranomaisen rooli linkkinä hallinnon ja viljelijän välillä. Näitä näkökulmia on syytä ottaa huomioon yksityiskohtaisempaa asetustekstiä kirjoitettaessa.

Eriarvoisuutta viljelijöiden välillä voi syntyä myös tuenhakijan ottamien paikkatiedon sisältävien valokuvien tulkinnassa. Näiden kuvien tulkinta hajautuu laajalle valvojajoukolle. Tasalaatuisen valvontatuloksen varmistamiseksi kuvatulkinnan kouluttamiseen on varattava alueille riittävät resurssit. Uuden valvontajärjestelmän käyttöönotto vaatii hallinnolta avointa viestintää ja kouluttamista myös tukijärjestelmässä mukana olevien viljelijöiden suuntaan. Lakiluonnoksen tekstissä avoimeksi jää vielä myös se mitkä ovat tekniset edellytykset myös tuenhakijan itsensä ottamille paikkatiedon sisältävälle valokuvalle ja millaisia velvoitteita uusi valvontajärjestelmä käytännössä tuo tuenhakijalle valokuvaukseen käytettävän kaluston hankinnalle.

Yksikön päällikkö Ulla Mehto-Hämäläinen

Kehittämispäällikkö Pertti Ruuska